

Maahanmuuttajan tie työhön ja ammattiin

- miten ohjaan, opetan ja kannustan.

Artikkelikirja ja sen tekemisen prosessi

Lenita Pihlaja

**Kehittämishankeraportti
Kesäkuu 2008i**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Sukunimi, Etunimi PIHLAJA, Lenita	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 14 + liitteet	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Maahanmuuttajan tie työhön ja ammattiin – miten ohjaan, opetan ja kannustan. Artikkelikirja ja sen tekemisen prosessi.		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, opinto-ohjaajan koulutus		
Työn ohjaaja(t) KERO, Pirjo		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyö liittyy Hyvinkään-Riihimäen aikuiskoulutuskeskuksessa vuosina 2006-2008 olleeseen maahanmuuttajaprojektiin, jonka lopputuotteina tehtiin artikkelikirja ja selkokielistä ammattiaineisiin integroitua opetusmateriaalia. Maahanmuuttajan tie työhön ja ammattiin – miten ohjaan, opetan ja kannustan –artikkelikirja oli suunnattu maahanmuuttajia kouluttaville ammattiaineen opettajille. Kirjan artikkelit käsittelevät monikulttuurisuutta, monikulttuurista ohjausta niin tutkijan, työvoimatoimiston kuin käytännön työtä tekevien kouluttajien näkökulmasta. Kirjassa pohditaan myös vieraalla kielellä opiskelun problematiikkaa sekä annetaan käytännön työkaluja opetusmetodeihin, opetusviestintään ja selkokielisen materiaalin tekemiseen.</p> <p>Projektin toisena tuotteena valmistui selkokielistä materiaalia seuraaville aloille: hygieniaosaaminen, ensiapu, puhdistuspalveluala, työelämäviestintä. Projektin internet-sivuilla on myös metallin ja siivoustyön välineiden kuvia ja nimiä ammattisanaston oppimiseen. Nämä kaikki ovat osoitteessa www.hrakk.fi. Opetusmateriaalin tavoitteena on tukea maahanmuuttajan suomen kielen ja ammattiaineen oppimista. Samalla oli tarkoitus tukea ammattiaineen opettajaa, jolla on maahanmuuttajia ryhmässään. Materiaalin avulla hän saa paremmin maahanmuuttajan suomen kielen taidolle sopivaa materiaalia, sekä saa vinkkejä siihen, miten maahanmuuttajalle voi selittää vaikeita sanoja.</p> <p>Opinnäytetyössä on myös selostus artikkelikirjan ja materiaalin valmistumisesta. Artikkelikirjan kohdalla selostus pitää sisällään toimittajan ominaisuudessa tehdyn oman työskentelyn ja yhteistyön kuvauksen. Se sisältää oman sekä toisten toiminnan ja prosessin arviota ja reflektiota. Selostuksessa kerrotaan, millaiseen projektiin artikkelikirja ja opetusmateriaali liittyvät, miksi ne tuotettiin ja miten monivaiheinen ja aikaa vievä oli niiden tekemisen prosessi. Työssä tuodaan esille myös se, että artikkelikirjan ja varsinkin opetusmateriaalin tekeminen vaatii paljon tiivistä ja sitoutunutta yhteistyötä eri kouluttajien ja asiantuntijoiden välillä.</p>		
Avainsanat (asiasanat) monikulttuurisuus, monikulttuurinen ohjaus, vieraskielinen opetus, selkokieli, toimitustyö		
Muut tiedot Artikkelikirja (97 sivua) ja selkokielistä opetusmateriaalia		

Author(s) PIHLAJA, Lenita	Type of Publication Development project report	
	Pages 14	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Maahanmuuttajan tie työhön ja ammattiin – miten ohjaan, opetan ja kannustan. Artikkelikirja ja sen tekemisen prosessi. (Immigrant's path toward working life and education)		
Degree Programme Vocational Teacher Education College, Student counsellor education		
Tutor(s) KERO, Pirjo		
Assigned by Vocational adult education centre of Hyvinkää-Riihimäki		
Abstract <p>Project report in connected with an immigrant project which took place during the years 2006-2008 in adult educational centre of Hyvinkää-Riihimäki. Products of this Duuniin-project are a book consisted of different articles and material for content and language integrated learning. The book is called Immigrant's path towards working life and education – How to guide, teach and motivate. The book is ment for (vocational) trainers teaching immigrants. The articles handled multicultural counselling from a point of view of research, employment office and education. The book is also dealing with matters of learning in a foreign language and it gives tools and practical advice about teaching methods, communication and content and language integrated teaching material. All the material can be found in the web pages www.brakk.fi.</p> <p>Project report includes also reflection about editing the book and the teaching materials. The reflection concerns the work of editor and the co-operation with writers. In the reflection part is told about the whole project, why that kind of material was needed and what was the procedure like. It is also told that it's needed a lot of tight co-operation and commitment between all the trainers and specialists.</p>		
Keywords multicultural counselling, content and language integrated learning, edition		
Miscellaneous A book of articles (97 pages) and CLILL-material		

SISÄLTÖ

JOHDANTO	1
1 DUUNIIN-PROJEKTI	1
2 PROJEKTIN TUOTTEET	2
3 ARTIKKELIKIRJAN KOHDERYHMÄ	2
4 ARTIKKELIKIRJAN TEKEMINEN VAIHEITTAIN	4
4.1 Päätös tehdä artikkelikirja	4
4.2 Kirjan teemojen hahmottumien	4
4.3 Kirjoittajien haku	5
4.4 Yhteistyö kirjoittajien kanssa	5
4.5 Kirjan loppuunsaattaminen	7
5 SELKOKIELINEN OPETUSMATERIAALI	8
6 REFLEKTIOTA JA LOPPUPOHDINTAA	10
LÄHTEET	12

Liitteet

Artikkelikirja <http://www.hrakk.fi/files/72/Duuniin-artikkelikirja.pdf>

Selkokielen opetusmateriaali <http://www.hrakk.fi/files/64/Ensiapu.pdf>

JOHDANTO

Lopputyöni käsittää Duuniin-projektin aikana toimittamani artikkelikirjan ja projektin aikana tekemääni opetusmateriaalia. Niihin liittyy tämä selostus, jossa kuvaan artikkelikirjan tekemisen prosessia ja reflektoin omaa ja muiden toimintaa siinä. Lopussa kuvaan myös selkokiehisen materiaalin tekemisen prosessia sekä tällaisen materiaalin tarvetta. Lopputyöni liittyy maahanmuuttaja-aiheiseen Duuniin-projektiin, jossa toimin aluksi suunnittelijana ja selkokiehisen materiaalin kehittäjänä, sittemmin projektipäällikkönä ja viimeisessä koulutuksessa myös vastuukouluttajana ja suomi toisena kielenä -opettajana. Lisäksi projektissa toimi hankesihteerä, työhönvalmentaja ja viimeisen puolen vuoden aikana myös selkokiehisen materiaalin tekijä. Seuraavaksi kerron muutamalla sanalla projektista ja sen tuotteista, ja sen jälkeen toimitustyön vaiheista.

1 DUUNIIN-PROJEKTI

Duuniin oli Hyvinkään-Riihimäen aikuiskoulutuskeskuksen (HRAKK) hallinnoima maahanmuuttajien työllistymistä edistävä ESR-rahoitteinen projekti. Se alkoi vuoden 2006 alussa ja päättyi 31.3.2008. Projektin tavoitteena oli edistää maahanmuuttajien työllisyyttä Kanta-Hämeen alueella. Koulutuksellisia tavoitteina oli kehittää maahanmuuttajille sopivaa ohjaus- ja koulutusmallia sekä ammattialoja ja suomen kieltä integroivaa oppimateriaalia. Näitä opetuksen ja ohjauksen teemoja käsitellään artikkelikirjassa sekä yleisesti että erityisesti juuri Duuniin-projektin kokemusten kautta. Projektissa toteutettiin kuusi eri aloille valmentavaa ja ohjaavaa koulutusta. Viisi ensimmäistä koulutusta toteutti Koulutuskeskus Tavastia ja viimeisen Hyvinkään-Riihimäen aikuiskoulutuskeskus.

Kukin koulutus kesti keskimäärin viisi kuukautta ja niiden tavoitteena oli toimia nivelvaiheen opintoina edistämään maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen tai työelämään pääsyä. Koulutuksien aikana opiskelija pystyi myös

tutustumaan alaan ja miettimään, olisiko se itselle sopiva. Jo alan ammateissa toimineet pääsivät työssäoppimisjakson avulla tutustumaan omaan alaan Suomessa. Koulutukset sisälsivät kyseisen ammattialan perustietoja ja -taitoja, suomen opetusta, ATK:ta, oppimisen taitoja, työelämätaitoja ja työssäoppimista kyseisellä alalla. Koulutuksien aikana pyrittiin kehittämään maahanmuuttajien ohjausta lähiopetuksen ja työssäoppimisen aikana sekä olemalla opiskelijoihin yhteydessä koulutuksien loputtua. Toiseksi kehitettiin oppimista helpottavaa selkokielistä materiaalia, jonka tarkoitus oli integroida ammattiaineen sisältöjen ja suomen kielen oppiminen.

2 PROJEKTIN TUOTTEET

Projektin tavoitteiden mukaisesti tuotettiin selkokielistä materiaalia seuraavilta aloilta: ensiapu, hygieniaosaaminen, puhdistuspalvelu, hoiva- ja huolenpito sekä työelämäosaaminen. Nämä materiaalit on tarkoitettu sekä opettajan avuksi maahanmuuttajien opetukseen että opiskelijalle oppimisen tueksi. Selkokielisten materiaalin lisäksi julkaisimme verkossa projektin aikana kerättyä kuvamateriaalia, jota voi käyttää maahanmuuttajien ammatillisessa koulutuksessa tai valmentavassa koulutuksessa. Kuvien avulla voi opiskella metallin ja siivouksen työvälineitä eli ammattisanastoa. Projektin aikana tuotettu materiaali löytyy internetistä osoitteesta: www.hrakk.fi/duuniin. Samasta osoitteesta löytyy myös pdf-muotoinen artikkelikirja, jonka tekemisen prosessia ja sisältöä kuvaan jatkossa.

3 ARTIKKELIKIRJAN KOHDERYHMÄ

Kirjaa suunniteltaessa ajateltiin erityisesti nykyisiä ja tulevia ammattiaineen kouluttajia, jotka opettavat myös maahanmuuttajia. Maahanmuuttajien määrä ammatillisessa koulutuksessa on lisääntymässä, minkä takia tarvitaan metodeja ja materiaaleja, joiden avulla voidaan paremmin ottaa heidän erityistar-

peitaan huomioon. Harvalla ammattiaineen opettajalla on paljoa kokemusta maahanmuuttajien opettamisesta ja ohjaamisesta. Toivomme kirjan tukevan myös muita opettajia, kouluttajia ja työntekijöitä, joiden työympäristöön kuuluvat maahanmuuttajat. Seuraavassa kerron lyhyesti, mitä tukea maahanmuuttajien kanssa työtä tekevä voi kirjasta saada.

Kirjassa on taustatietoa monikulttuurisuudesta, jotta oma yksilökeskeinen kulttuurimme (eli meille ominainen tapa ajatella ja reagoida asioihin) tulisi näkyvämmäksi ja vieraampi kollektiivinen kulttuuri tulisi tutummaksi ja jäsenyneemmäksi. Ihminen on aina myös kulttuurinsa edustaja, hänen käytökseensä vaikuttavat kulttuuriset seikat. Kirjasta saa tietoa myös kotoutumisesta ja monikulttuurisesta ohjauksesta; kotoutumisen prosessi on pitkään läsnä maahanmuuttajan elämässä. Erilaiset elämän vaiheet ja kokemukset voivat näkyä siinä, miten maahanmuuttaja toimii tai käyttäytyy koulutuksessa ja työpaikalla. Kirjassa käsitellään myös sitä, millaista on opiskella uusia asioita itselle vieraalla kielellä. Kun opettaa ammattiaineita omalla äidinkielellään, ei tule ajatelleeksi, että opiskelija koko ajan prosessoi asioita itselleen vieraalla kielellä. Tämän asian käsittelyyn on kirjassa teoreettista taustatietoa ja käytännön sovelluksia: miten ja millä metodeilla ja kielellä toimia maahanmuuttajia opettaessa, jotta asian ymmärtäminen ja omaksuminen helpottuisi. On tärkeää saada käytännön työkaluja työhön, siksi kirjassa esitetään käytännön vinkkejä, ohjeita ja kokemuksia, joita lukija voi halutessaan hyödyntää. Näitä tarjoavat suomen kielen kouluttaja ammattiaineen opetukseen ja työhönvalmentaja, joka kertoo omasta ohjaamistyöstään eli millaista apua ja tukea maahanmuuttajat voivat tarvita ollessaan työharjoittelussa ja yleensä elämässään. Selkosuomentaja antaa vinkkejä ja kokemuksia tähän vaativaan työhön ja puhdistuspalvelualan kouluttaja jakaa omia kokemuksiaan maahanmuuttajien ohjauksesta. Kirja on tämän työn liitteenä. Seuraavassa menen hieman ajassa taaksepäin eli kirjan tekemisen varsinaiseen prosessiin.

4 ARTIKKELIKIRJAN TEKEMINEN VAIHEITTAIN

4.1 Päätös tehdä artikkelikirja

Jo projektin alkuvaiheessa vuonna 2006 puhuttiin projektin tuotteista ja silloin ehdotettiin yhdeksi tuotteeksi artikkelikokoelmaa. Asia jäi unohduksiin pitkäksi aikaa eri syistä, mm. projektihenkilökunnan vaihtuvuuden takia.

Syksyllä 2007 kehittämiskokouksessa ideoitiin lisää projektin tuotteita, pohdittiin mm. sitä, julkaistaanko kirja ja selkokieliset opetusmateriaalit paperiversiona vai verkkoversiona. Kokouksessa päädyttiin verkkoversioon. Kokouksessa pohdittiin myös, mitä teemoja artikkelikirja sisältäisi, ja silloinen projektipäällikkö ehdotti, että siinä olisi muidenkin kuin projektin työntekijöiden tekstejä (esimerkiksi muiden projektien kokemuksia). Tämä toteutuikin loppujen lopuksi, kuitenkin niin, että loppuseminaarissa 26.3.08 jaettiin osanottajille kansiot, jotka sisälsivät suurimman osan opetusmateriaalia.

4.2 Kirjan teemojen hahmottumien

Syksyllä 2007 tapahtui monia tärkeitä asioita: projektipäällikkö vaihtui, alkoi projektin viimeinen koulutus (puhdistuspalvelu- ja hoiva-aloille ohjaava) ja projektiin valittiin yksi työntekijä lisää. Kun viimeinen koulutus kilpailutuksen kautta tuli omaan oppilaitokseemme, niin mahdollistui aiempaa kiinteämpi yhteistyö projektin työntekijöiden ja ammattiaineen opettajien kanssa. Syksyn edetessä keskustelu projektin tuotteista eteni ja idea artikkelikirjan sisällöistä ja teemoista valkeni sitä myötä, mitä enemmän tehtiin yhteistyötä ammattiaineen kouluttajien kanssa. Tosin sanoen ideat lähtivät käytännön tarpeista.

Käytännön tarpeet tulivat esille myös niin, että olin mukana muutamilla ammattiaineen opettajien tunneilla ja olin lähes päivittäin yhteydessä koulutuksen opettajiin. Lisäksi projekti järjesti muutaman koulutusiltapäivän ammattiaineen opettajille siitä, miten kohdata maahanmuuttaja opiskelijana ja työssäoppijana (mm. mikä on selkokieli, millaista opetusviestintää ja –metodeja käyttää, miten ohjata oppimista koulussa ja työharjoittelussa). Myös muu projektihenkilöstö,

työnsuunnittelija ja selkokielistäjä, olivat paljon yhteydessä ammattiaineen opettajiin. Näistä kokemuksista ja käytännössä nähdyistä tarpeista kehkeytyivät kirjan teemat; näimme tärkeäksi kertoa työvoimatoimiston tehtävistä, koutumisesta, maahanmuuttajien ohjauksesta, monikulttuurisuudesta, ja siitä, mitä kielen oppimisen ja opetusmetodien kannalta on hyvä ottaa huomioon, kun luokka koostuu maahanmuuttajista.

4.3 Kirjoittajien haku

Kun yleiset teemat olivat hahmottaneet aloin hakea ammattilaisia ja asiantuntijoita kirjoittamaan aiheista. Olin edellisen projektini (Ymmärräks sää?) myötä ollut mukana työministeriön valtakunnallisessa MoniQ-projektissa, minkä aikana tutustuin moniin maahanmuuttajapuolen ammattilaisiin. Tätä ennen olin ollut työssä Jyväskylän yliopistossa, joten tunsin myös kielen oppimisen ja opettamisen asiantuntijoita.

Olin yhteydessä moniin ihmisiin ja monta kertaa, useimmat lupautuivat kirjoittamaan, mutta pettymyksiäkin oli. Olisin toivonut, että Jyväskylän yliopistossa toimiva tutkijaa kirjoittamaan artikkelin paljon tutkimastaan teemasta: vieraalla kielellä oppimisesta. Harmin paikka oli sekin, kun työkaverini perui osallisuutensa yhteisestä artikkelista. Kirjoittajat olivat enimmäkseen HRAKK:n kouluttajia, loput olivat mm. työministeriöstä, työvoimatoimistoista ja Jyväskylän yliopistosta. Jo ensimmäisessä yhteydenotossa kirjoittajan kanssa lähetin hänelle alustavan sisällysluettelon. Näin kirjoittaja pystyi hahmottamaan, millaiseen kokonaisuuteen hänen juttunsa sijoittuu.

Kirjoittajien hakeminen ja teemoista keskustelu vei paljon aikaa ja energiaa, toisaalta keskustelu oli tärkeää, sillä se oli olennainen vaihe aiheiden ja sisältöjen prosessoinnissa. En tokikaan voinut kuvailla sisältöjä ja tarpeita kovin tarkkaan, vaan niiden kehittäminen jäi enimmäkseen kirjoittajien vastuulle. Kävin keskustelua heidän kanssaan sähköpostitse, puhelimitse ja kasvotusten.

4.4 Yhteistyö kirjoittajien kanssa

Jos kirjoittajien löytäminen ja keskustelu kirjoitusaiheista oli iso prosessi, niin vähintään yhtä suuri oli kirjoittajien tekstien lukeminen, niiden kommentointi ja keskustelu teksteistä.

Yhteistyö piti sisällään seuraavat vaiheet (kaikkien kohdalla asia ei edennyt täysin alla mainitulla tavalla)

- aiheen ehdottaminen,
- tarkempi keskustelu sisällöstä
- deadline asettaminen
- ensimmäisen version lukeminen
- kommenttien kirjoittaminen
- keskustelu sisällöistä ja kommenteista
- toisen version lukeminen
- kommenttien kirjoittaminen
- toisen dead-linen asettaminen
- kolmannen version lukeminen
- korjausten tekeminen

Aiheen valinta lähti siis siitä, mikä koettiin tarpeelliseksi tiedoksi maahanmuuttajien kouluttajille opetuksen ja ohjauksen kannalta. Aiheen valintaan vaikutti osin myös kirjoittajan ammattiala ja asiantuntijuus. Kaikkien kirjoittajien kanssa käytiin keskustelua sisällöstä, olin ehdottanut heille aihetta otsikkomaisesti, joten selitin heille, mitä teema tai otsikko voisi pitää sisällään. Painotin myös kirjoittamisen näkökulmaa eli sitä, että kirjoittajat pitäisivät mielessään prosessin aikana seuraavaa: mitä tietoa (ammattiaiheen) kouluttaja, joka ei ole paljoa työskennellyt maahanmuuttajien kanssa, voisi tarvita. Kun kirjoittaessa näkee mielessään lukijan, on helpompi valita sisältö ja näkökulma aiheeseen. Yleensä jo ensikontaktissa jokainen kysyi, milloin tekstin pitäisi olla valmis. Ensimmäisellä kerralla vastaus oli: tammikuun lopussa. Todellisuudessa viimeinen deadline venyi pitkälle helmikuulle. Joillain oli sellaisia työkiireitä, etteivät he onnistuneen kirjoittamaan edes ensimmäistä versiota tammikuussa. Toisaalta deadline venyttämisen ansiosta saatiin päteviä, kiireisiä henkilöitä mukaan kirjaan. Toimittajan onneksi tekstit tulivat eriaikaisesti. Kuhunkin pystyi perehtymään tarkemmin, kuin jos ne olisi tullut luettavaksi samana päivänä.

Yhtä tärkeä kuin keskustelu sisällöstä kirjoittajan kanssa oli ensimmäisen version lukeminen. Yleensä ensimmäinen version tarkistus meni niin, että sain tekstin sähköpostilla, tulostin sen ja luin pariin kolmeen kertaan. Lukiessa yritin pitää mielessä valitsemaamme näkökulmaa: mitä ammattiaiheen opettaja tästä saa itselleen ja miten hän ymmärtää tekstin. Tein lukiessa huomautuksia kirjoittajaa ja itseäni varten, annoin ensivaikutelman viedä itseäni lukijana, sillä

yleensä tällaiset tekstit luetaan vain yhden kerran, minkä aikana sisällön pitäisi aueta lukijalle. Tämän jälkeen kirjoitin Wordin viittaus-työkalulla huomioni, enkä siis muuttanut kirjoittajan tekstiä itse mitenkään. Viittaukseni olivat esim. seuraavanlaisia: ”tätä asiaa voisit syventää” (esim. jos asia jäi mielestäni liian pintapuoliseksi), ”voisitko havainnollistaa, mitä tarkoitat tässä” (jos teksti jäi liian abstraktiksi) tai ”voisitko kertoa enemmän tai tarkemmin tästä asiasta” (jos asia jäisi lukijalle liian yleiselle tasolle).

Oli mielenkiintoista huomata, että tottuneiden kirjoittajien tekstejä ei paljon tarvinnut muuttaa (lähinnä oli tarve vaihtaa asioiden esittämisjärjestystä tai syventää ja havainnollistaa joitain kohtia, jotka muuten olisivat jääneet lukijalle liian abstrakteiksi). Ne olivat lähes valmiita jo ensimmäisellä kerralla. Yhden kirjoittajan kanssa oli erilainen prosessi ja etenemisjärjestys. Kun pyysin häntä kirjoittamaan artikkelin, hän lähetti minulle englanniksi kirjoittamansa artikkelin ja ehdotti, että katsoisin olisiko siinä sellaista teemaa, joka mielestäni sopisi kirjaamme. Luin artikkelin ja värjäsin sekä kommentoin ne kohdat, jotka mielestäni olisivat sopivia. Sen jälkeen hän muokkasi suomenkielisen artikkelin ehdotukseni pohjalta, jota vielä kommentoin.

Lähes kaikki tekstit sain viimeisen deadlineen mennessä. Parin kirjoittajan kohdalla kävi niin, että olin kysynyt jutun valmistumista heiltä usein, ja sitä lupailtiin ja lupailtiin. Toinen kirjoittajista lähetti viimeisen deadline päivän jälkeen kyselyn, voisiko vielä kirjoittaa, jolloin vastasin hänelle kirjan olevan jo painossa. Loppujen lopuksi kävi niin, että minun piti painattaa puolivalmis teksti.

4.5 Kirjan loppuunsaattaminen

Kun artikkelit olivat valmiit, lähetin ne Introdesigniin, jossa ne ensin oikoluettiin ja sen jälkeen kirja taitettiin. Oikoluvun ja taiton jälkeen kirja lähetettiin tarkistettavaksi projektin työntekijöille. Minä ja kaksi muuta projektin työntekijää tarkistimme vielä tekstit ja kävimme läpi kuvat ja kuvituksen. Teimme ehdotuksia taittoon ja kuvitukseen. Olimme projektin aikana ottaneet paljon kuvia, joilla kuvitettiin kirjaa ja havainnollistettiin tekstejä. Kuvien paikkoja ja määrää piti

loppuvaiheessa vaihtaa, että kuvat sopivat kyseisen kohdan tekstin sisältöön ja ettei kukaan kuvassa oleva olisi tullut psykologisesti väärään kohtaan. Esimerkiksi yhden opiskelijan kuva oli laitettu työvoimatoimiston psykologin tekstin yhteyteen, ja siinä puhuttiin ongelmallisesta ohjaustapauksesta eikä kuvan henkilöllä ollut mitään tekemistä tapauksen kanssa. Kyseinen juttu jätettiin täysin ilman kuvia. Aivan lopuksi suunnittelimme vielä kuvatekstit, joiden tarkoitus oli hieman kertoa asioista sellaiselle lukijalle, joka jättää kirjaan tutustumisen pelkkään selailuun. Artikkelikirja oli Duuniin-projektin toinen tuote, toinen oli selkokielineen materiaali, jonka tekemisen prosessista kerron seuraavassa luvussa.

5 SELKOKIELINEN OPETUSMATERIAALI

Käsittelen hieman lyhyemmin opetusmateriaalin tekemisen prosessia. Jo projektisuunnitelmaan oli kirjattu yhdeksi tuotteeksi ammattiaineisiin integroitu selkokielineen opetusmateriaali. Kun tekee tällaista materiaalia, joutuu pohtimaan, mitä integrointi materiaalissa tarkoittaa ja millaista oikeastaan on selkokielineen teksti. Tätä työtä voi verrata taiteilijan työhön: ensin edessä on tyhjä taulu, on ehkä mielessä idea (=ammattiaineen sisältö), mutta miten saada se idea eli sisältö neliön eli paperiarkin sisään. Kun työtä alkaa tehdä, voisi tekstiä loputtomiin muuttaa; aina voi löytää vielä selkeämmän ilmauksen, taulua voi aina parannella.

Oppimateriaalin tekoprosessi alkoi sillä, että olin yhteydessä ensimmäisten koulutusten ammattiaineen opettajiin ja pyysin heiltä materiaalia, jota he aikoiivat käyttää opetuksessaan. Joiltain sain materiaalia, monilta en saanut. Tässä vaiheessa kokeilin erilaisia tapoja rakentaa tekstin ja sanaston kokonaisuutta. Loppujen lopuksi päädyttiin nykyiseen ratkaisuun, jossa sivu on jaettuna kahden erikokoiseen palstaan niin, että kapeammassa vasemmassa palstassa kulkee leveämmällä palstalla olevan tekstin sanasto. Tekstin vaikeat ja uudet ammattialan sanat selitetään suomeksi mahdollisimman yksinkertaisien ja maahanmuuttajalle jo tuttujen sanojen avulla. Varsinainen tekoprosessi pääsi

kunnolla käyntiin, kun alkoi viimeinen koulutus, joka oli omassa oppilaitoksessamme. Tämä oli onni projektin tuotosten kannalta, sillä integroitu materiaali voi syntyä vain, kun ammattiammattiaineen opettaja ja selkokielistäjä tekevät tiivistä yhteistyötä keskenään. Loppujen lopuksi koko integroidun materiaalin prosessissa oli mukana kaksi selkokielistäjää (joista toinen teki työtä päätoimisesti), ammattiaineiden opettajia, media-alan harjoittelija, joka otti paljon valokuvia sekä työhönvalmentaja. Varsinaisen materiaalin tekoprosessi sujui alla kuvatulla tavalla.

- 1) Ammattiopettaja suunnitteli kurssin, usein yhden opetuskerran materiaalit kerrallaan.
- 2) Ammattiopettaja toimitti (yhden opetuskerran) materiaalin selkokielistäjälle.
- 3) Teksti selkokielistettiin ja kuvitettiin mahdollisuuksien mukaan. Selkokielistäminen pitää sisällään paitsi sanastollisesti yksinkertaisen tekstin tekemisen myös materiaalikokonaisuuden selkeän ja loogisen rakenteen tuottamisen.
- 4) Materiaali lähetettiin ammattiopettajalle tarkistettavaksi, näin varmistettiin, etteivät asiat muuttuisi vääränlaisiksi selkokielistäessä.
- 5) Ammattiopettaja kommentoi materiaalin ja selkokielistäjä teki siihen tarvittavat muutokset.
- 6) Materiaalia käytettiin koulutuksessa ja katsottiin, miten se toimii maahanmuuttajien opetuksessa.
- 7) Ammattiopettaja kommentoi materiaalia opetuskokemusten perusteella.
- 8) Selkokielistäjä muokkasi materiaalia kommenttien pohjalta.
- 9) Materiaalia kuvitettiin lisää ja muokattiin kokonaisuudeksi.
- 10) Ammattiopettaja kommentoi kokonaisuutta.
- 11) Materiaali viimeisteltiin.

Yllä on kuvaa koko materiaalikokonaisuuden muokkaamista selkokieliseksi, toki yhden oppitunnin tai pienen opetusjakson prosessi oli lyhyempi. Minutut kymmenen vaihetta kuvaavat joka tapauksessa sitä, kuinka pitkällinen prosessi on, kuinka paljon tarvitaan opettajien välistä yhteistyötä ja eri asiantuntijoiden mukana oloa (esim. ammattiaineen osaaja, selkokielen tuntija ja media-

alan osaaja). Lisäksi luettelo kuvaa riviensä välissä sitä, kuinka paljon innostusta ja sitoutuneisuutta tuotosten aikaan saaminen vaatii.

6 REFLEKTIOTA JA LOPPUPOHDINTAA

Tässä pohdin lähinnä artikkelikirjan tekemisen prosessia. Koska en ole aiemmin juurikaan tehnyt kirjan toimitustyötä, oli prosessi työtä vaativa, opettavainen ja todella mielenkiintoinen. Kun joutuu lukemaan useita tekstejä, oppii paljon uutta: toimittamisen prosessista, sisällöistä ja ihmismielestä.

Kirjan toimitustyö olisi pitänyt aloittaa aiemmin, kirjan teemat ja sisällöt pitäisi hahmottaa hyvissä ajoin. Tämä on kuitenkin projektissa aika vaikeaa, sillä koko projektin idea on kehittää ja synnyttää jotain uutta, kerätä kokemuksia ja tehdä niistä tuotteet. Kun projekti kestää vain vähän yli kaksi vuotta, jää hyvin vähän aikaa uuden kehittämiseksi. Näin artikkelikirjan tuottaminen jää pakostakin projektin loppuvaiheeseen. Projektien pitäisikin olla vähintään 4-5-vuotisia.

Kirjan toimittamisen lisäksi kirjoitin siihen seuraavat tekstit: Lukijalle s. 7, Duuniin-projektista s.9-14 (tähän yksi kollega kirjoitti puoli sivua ja toinen oikoluki tekstin, joten siinä mainitaan kolme kirjoittajaa), Suomen kielen taitojen testaaminen Duuniin-projektissa s. 21-23 ja ”Opettaja on hyvä, mutta minä en ymmärrä” – Miten opettaa ammattiaineen sisältöjä monikulttuurisessa ryhmässä? s. 63-75. Näin kiireisessä aikataulussa olisi syytä jättää omien tekstien osuus yhteen. Suomen kielen testaamista käsittelevä artikkeli jäi vähäiseksi, koska alun perin kollegani, joka on sekä suomen kielen että testaamisen asiantuntija, piti kirjoittaa koko artikkeli. Myöhemmin hän perui koko kirjoittamisosuutensa. Täten jutun kirjoittaminen jäi yksin minulle kaiken muun tekemisen ohella, joten siitä tuli pintapuolisempi, kuin olisin toivonut. Aihe oli mielestäni niin tärkeä, että halusin kuitenkin kirjoittaa siitä jotain. Usein arkipuheessa kuka tahansa suomalainen voi antaa lausuntonsa maahanmuuttajan kielitaidosta. Kuitenkin kielitaidon analyysin voi tehdä vain kielen ja arvioinnin

asiantuntija, ja arvioinnilla on tärkeä merkitys opiskelijan ohjauksen kannalta. Lisäksi olin saanut Hämeen TE-keskuksen koulutuksessa kehuja projektimme arviointikäytänteistä, joten sekin kannusti minua kirjoittamaan teemasta.

Yksi varsin mielenkiintoinen ja ihmisistä enemmän kertova prosessin vaihe oli se, kun lähetin kirjoittajalle tekstin, jossa oli mukana kommenttini. Ennen kommentointejani sanoin jokaiselle, että kommentit ovat minun kommenttejani ja he itse ovat vastuussa tekstistään ja päättävät, millainen tekstistä tulee. Suurin osa suhtautui asiallisesti, kirjoittajat pohtivat kommenttejani ja ottivat ne/niitä huomioon korjauksissaan pitäen kuitenkin oman äänensä kuuluvilla. Tällainen tuntui minusta toimittajana hyvältä. Taija Tuovisen mielestä kommunikointi palautteen suhteen sujuu hyvin, kun kirjoittaja kuuntelee realistisesti ulkopuolista palautetta mutta myös itseään (Tuovinen 2006, 39). Eräs kirjoittaja kauhistui kommenttieni ja muutosehdotuksieni paljoutta, hänelle ehkä mustaa valkoisella oli jo merkki valmiista tekstistä. Ehkä tässä kuvastuu sekin, kuinka tottunut kirjoittaja on. Eräs toinen kirjoittaja taas muutti paria kohtaa, ja ehdotti, että minä teen toimittajana loput muutokset, jos näen siihen tarvetta. Tuovisen mielestä ongelmallisia kirjoittajia palautteen kannalta ovat sellaiset, jotka uskovat täydellisesti omaan tekstiinsä eivätkä pysty sulattamaan minäkäänlaista palautetta (Tuovinen 2006, 38). Viimeksi mainitussa tapauksessa muutin joitain kohtia, mutta en suurinta osaa, sillä halusin tekstin olevan kirjoittajan itsensä näköisensä. Useita tekstejä kommentoin kaksi kertaa, toisen vaiheen kommentteihin oli joidenkin kohdalla tarvetta, joidenkin kohdalla ei, joku siis ei suostunut tekemään enää muutoksia. Yhden kohdalla tein kolmannet muutokset itse ja lähetin sitten tekstin kirjoittajalle hyväksyttäväksi.

Tiivistäen voisi sanoa, että kirjoittajien etsiminen olisi hyvä alkaa heti, kun on hajua kirjan teemoista. Tässä hieman ”vetkuttelin”, mikä toi loppupuolelle ahdistavaa kiirettä. Toisaalta tässä voisi olla itselle hieman armollinen, sillä mm. artikkelikirjan koostamisen haasteellisimpia tehtäviä on aikataulujen sovittaminen yhteen, ja aikataulujen ylittäminen on pikemminkin sääntö kuin poikkeus (Ojala 2006, 146-147). Näin tulikin tehneeksi aivan liikaa töitä asian eteen, mitä ilman kirja ei tosin olisi ilmestynyt. Toisaalta taas osasin pyytää muilta projektityöntekijöiltä apua. Kävin heidän kanssaan keskusteluja kirjan teemoista ja näkökulmasta. Huomaan asioita ja saan ideoita helposti silloin, kun keskuste-

len asiasta toisten kanssa. Olin pitkään pohtinut mielessäni, mikä olisi uutta maahanmuuttajakouluttajille, mikä voisi olla projektimme näkökulma. Eräällä lenkillä kollegani kanssa syntyi kirjan näkökulma: tietoa ja tukea ammatillisten aineiden opettajille, jotka työskentelevät maahanmuuttajaopiskelijoiden kanssa ehkä ensimmäisiä kertoja. Lähikollegani lukivat myös joitain juttuja minun lisäkseni. Näin sain keskusteltua tekstien sisällöistä jonkun kanssa, mikä oli joidenkin vaikeampien tekstien kohdalla todella tarpeen, ja sain myös vahvistusta omalle käsitykselleni. Tästä viisaampana voisin väittää, että kirjalla olisi hyvä olla kaksi toimittajaa.

Lopuksi haluan vielä sanoa, että toimittaessani kirjaa sain mielestäni pidettyä kokonaisuuden hallussa, ja näkökulman mukana koko toimittamisen ajan. Olin sisällä projektin teemoissa, mikä auttoi aiheiden valinnoissa ja tekstien lukemisessa ja kommentoinnissa. Projektin tuotteiden, kirjan ja opetusmateriaalin loppuunsaattamisen ja onnistumisen ehtona oli loppuvaiheen erittäin hyvä tiimi, joka koostui eri alojen asiantuntijoista. Myös oma sinnikäs panokseni ja vastuullinen suhtautumiseni tekemiseen auttoi asioiden loppuunsaattamisessa. Koen, että pystyn toimimaan verkostossa ja näkemään tiimin voiman, mutta pidän mielelläni langat omassa käsissäni. Tämä näkyy myös artikkelikirjan synnyssä.

Duuniin-projektissa tuotettujen materiaalien tekemisen kokemusta olisi hyvä hyödyntää muissakin oppilaitoksissa. Tulin työssäni vakuuttuneemmaksi siitä, että vain asiantuntijoista koostuvalla ja sitoutuneella tiimillä saa hyviä tuotoksia aikaiseksi. Kun projektin kehittämistulokset pohjautuvat tiiviisti käytäntöön ja siihen, että materiaaleja on testattu ja arvioitu käytännössä, tekee tämä materiaalit merkityksellisiksi. Tämä on ehkä sellainen suunta, jota voisi lisätä projekteissa ja koulutusmaailmassa. Aina ei saada projektirahaa, joten eri tekijöiden olisi hyvä tehdä enemmän yhteistyötä ajatellen enemmän lopputulosta kuin oman oppilaitoksen näkyvyyttä.

LÄHTEET

Ojala, Jari 2006. Artikkeleilla tiedon valtaväylille. Kirjassa Tieto kirjaksi. Toim. Raimo Jussila, Eero Ojanen ja Taija Tuominen. Kansanvalistusseura. Helsinki.

Tuovinen, Taija 2006, Ideasta toteutukseen. Kirjassa Tieto kirjaksi.
Toim.Raimo Jussila, Eero Ojanen ja Taija Tuominen. Kansanvalistusseura.
Helsinki.